

Zbirka člankov in govorov bivšega interniranca v Gonarsu, domobranca, političnega begunca, sicer pa pravnika Božidarja Finka je razdeljena na tri temeljna vsebinska poglavja: Upor proti revoluciji, Politično zdomstvo in Slovenska državnost. Prvo se ukvarja predvsem z razčiščevanjem vzrokov političnega izseljenstva – smislom in pomenom, vzroki in cilji domobranstva – ter z vprašanjem sprave. Že naslov drugega poglavja nakazuje, da gre za razmišljanja o smislu in pomenu same politične izseljenske skupnosti, njenega vztrajanja pri brez-pogojni zvestobi slovenskemu jeziku in kulturi ter njenem odnosu do matične domovine na način, kot ga je ta skupnost (in še posebej avtor kot eden od njenih mnenjskih voditeljev) gojila in doživljala skozi desetletja skoraj popolne blokade kulturnih in drugih stikov. Prav ta in tovrstna besedila so prispevala k notranji idejni enotnosti slovenske politične emigracije, ki več kot pol stoletja vztraja pri svoji izrazito politični, verski ter slovenski identiteti, temelječi na zvestobi spominu na »mučenike« – padle in pobite domobrancelje in druge nasprotnike komunizma. (Izstopa razprava Mi in Slovenija iz leta 1995.)

Tretje poglavje se vsebinsko navezuje na drugo, besedila v njem pa bralca seznanijo z avtorjevimi mislimi o slovenski politični prihodnosti, napisanimi in objavljenimi v tamkajšnji periodiki (znotraj slovenske politične emigracije) v časih, ko je bila samostojnost in politična pluralnost Slovenije doma še napol prepovedana tema. Kljub očitni vpletenosti v problematiko in pripadnosti enemu polu, zmora avtor ob vsej ostrini tudi veliko mero tolerantnosti, »nasprotni strani« priznava tisto, kar se mu zdi pozitivnega, vendar se ob tem niti za korak ne oddalji od svoje načelne protikomunistične drže.

Ne glede na svetovnonazorsko ali politično prepričanje bralca gre torej predvsem za izdatno informacijo o miselno-ideološkem razvoju gledanja na vprašanja, povezana s samo usodo te specifične slovenske izseljenske skupnosti v Argentini in njenim dejavnim spremljanjem dogajanja v domovini.

Z v o n e Ž i g o n

T o n e R o d e, **Mesto pristan**. SKA, Buenos Aires 1997

Zbirka *Mesto pristan* (s posvetilom pesnikovemu učitelju slovenščine Fridu Bezniku) vsebuje štiri poglavja: V luči teme, V up me vleče brezup, Veter stresa telefonske žice, Prebudil sem se pred nevihto, Fridu Bezniku posvečen razdelek

s pesmijo V osamljenem baru. Ciklusi vodijo od intimnega razgleda po robovih pesnikove bivanjske zavesti in prehajajo od zunanosti k intimnim eksistenčnim stanjem. Vsak cikel uvaja razpoloženjska pesem (opremljena z nežno abstraktno risbo), ki napoveduje eno od vodilnih misli cikla (prva misel: »Če / je dan odtočna cev bobnenja, je / noč globoka sled razmišljanja. // Pod njo položim besede. V njej naj / bodo maziljene.«).

Za nekatere teh pesmi so značilni nekoliko daljši verzi s prvimi epskega verza, s čimer se pesem umirja in blaži krčevito ostrino pesnikovega intelekta (pesem Prebudil sem se pred nevihto: »Prebudil sem se pred nevihto. Ptiči so v jatah / odletavali z dreves. Vstal sem in se podal preko / sipin do razbitih grebenov valov in za njimi še dalj.«).

Poezija Toneta Rodeta povezuje dve navidezno nasprotujoči si stvari, intelekt in čutnost. Temelj pesnikovih občutij je dejanskost, polna drobnih predmetov in jasnih oblik, ki izražajo velemestni svet, ki ga obdaja, obremenjuje in hkrati navdihuje, saj je dovolj izpraznjen (Kupola: »sedemdeset balkonov / in nobene rože«), da v njem ne najde koda usode, zato pa pesniku ponuja igrivost in posmeh, v katerem se zrcali tesnoba (»tesna mreža duše«) in moreča »asfaltnost«, ki zanika vrednost arhetipske poetičnosti, izražene v pojmih »njive« in »korenine« (pesmi Luža, Stopnice). Rodetova poezija uporniško sprejema ta svet kot spodbudo (pesem Njive: »Moji / asfaltni / prsti / rujejo / smrti / zobe.«) in se odloča za polno in dejavno soočanje z razjedajočim ga velemestom. Bojeviti odnos do resničnosti na poetičnejši način izraža v pesmi Kruh in vino, v kateri z izrazi samozapovedi »Lomi« in »Pij« oblikuje misel o preskušnji, ki daje moč (»Morda izkoplješ dušo / morda prežgeš v temnem molku / škrge.«), ter v pesmi Čoln, ki izraža pogled v prihodnost s harmonično čustveno umirjenostjo. Že v prvem ciklu se pojavi tudi izraziti ironični naboj (pesem Golobje), ki se z navidez lahkotno brezbriznostjo posmehuje vsakdanji praznini življenja in tudi umetnosti brez duhovne vsebine (pesem Usta s podnaslovom Postmoderni: »nove sheme / za besede // nove rože / za stare krste / / da jih trebiš / v nove sklede // in jih žgeš / v strupene / pline«).

V pesmih, ki sta v naslovu zbirke (Mesto, Pristan), se spogledujeta dve bivanjski raspoloženji, ki s poetično podobo povezujeta doživljanje prve in druge generacije priseljencev v Argentino: najprej je Mesto, doživeto kot z vso možno ostrino občuten osrednji prostor pesnikovega doživljanja (»V ceveh tipaje trka prha. / Za steno v temi tuli pes. / Ržena hostija se mi ponuja z vrha. / Drobtine maše prebodeno plahto nebes.«), Pristan pa s podnaslovom is Prešerna – »...čas v nji rabelj hudi...« – na občuten, pretresljiv in pesniško abstrakten način (z značilno poetiko zvočne impresije) oblikuje temo prihajanja v pristan: »Vzne-

mirja me pesem pristana: / rjava veriga in ladja, / v blatno dno udrt hrbet, / na rob priklenjeno zapestje.«

Pri oblikovanju metafore in posebno izstopajoče zvočnosti je mogoče opaziti navezanost na Murnovo in Snojevo poezijo, ki je na Rodeta vplivala tudi z obliko pesmi (mestoma zelo kratek verz – niz posamičnih besed: pesmi Prah, Luna, Sanje) in z abstraktnostjo podob, s katerimi izraža tesnobo, ironično zanihanje in bivanjsko negotovost (pesem Pampa: »Papir je zvit, madež je siv in bled, / razlite žgo besede v toku časa. / Za reko zrem tja daleč na ravan, / v obraz usode, ki me neizprosno čaka.«). Rodetove kratke pesmi so zaradi tega dramatično ekspresivne ali zvočno igrive, njegove daljše pesmi pa impresivne, zvočno ubrane ali ironično ostre podobe velemesta (pesem Kupola), predvsem pa pesnikovega miselnega in ustvarjalnega umetniškega iskanja (pesem Lov: »Iščem te, / seme duha. / Puščica sem napetega / loka upanja na preži /svetega.«).

Za Rodetovo poezijo je značilno osupljivo jezikovno bogastvo, ki skupaj z močno osebno poetičnostjo predstavlja najizrazitejše literarnoumetniško gradivo v sodobnem slovenskem pesniškem ustvarjanju v Argentini. Zbirka *Mesto pristan* je značilna po jezikovnem izzivu, metaforični izvirnosti in po motivih, ki so blizu pokrajinskim pesniškim podobam argentinske pokrajine s srebrnimi drevesi, s školjko-dušo, valovi, vetrom, trsom in posebnim zvenenjem narave, z lebdečimi besedami, ki izražajo čutnost in lepoto in v katerih je znamenje človekove odprtosti vibriranju kozmosa. Pesnikova »duša, ki potuje in išče« je ustvarjalno odprta in sproščena, kljub oviram, ki jih metaforično predstavljajo dež, pepel, veter in zlovesči zven velemesta, ki ni brez slikovite podobe lune in umirjene simbolike sonca.

Zbirko zaključuje elegija v spomin Fridu Bezniku v obliki nagovora, ki je hkrati slavospev besedi (V osamljenem baru):

Ne bom te več slišal.
 Ne boš dolgo tukaj ostal.
 Iz velemestnega hrupa
 Se boš glasu Besede odzval.

Beseda, v katero veruješ,
 Ti razodene globino neba.
 Beseda Lepota, Beseda resnica
 Ti polno povrne, kar zemlja ne zna.